Bērnu aizsardzības centrs

Metodiskais materiāls bērna likumiskajiem pārstāvjiem par starpinstitūciju sanāksmi

Rīga, 2026

Metodiskais materiāls būs noderīgs bērnu likumiskajiem pārstāvjiem, lai izprastu, kas ir starpinstitūciju sanāksme, kādēļ var rasties vajadzība tajā piedalīties. Metodiskajā materiālā ir sniegta informācija, kas ir starpinstitūciju sanāksme jeb STIS, kā STIS tiek organizēta un kāda ir STIS darba kārtība. Šajā materiālā ir ietverti arī praktiski ieteikumi par bērna un ģimenes dalību STIS un arī situācijām, kad bērns un viņa likumiskais pārstāvis sanāksmē nepiedalās.
Metodiskais materiāls sagatavots pamatojoties uz "Metodiskie ieteikumi starpinstitūciju sanāksmju organizēšanai".

Kas ir starpinstitūciju sanāksme (STIS)?

STIS ir saīsinājums no vārdiem "starpinstitūciju sanāksme". Starpinstitūciju sanāksmē satiekas vairāku iestāžu vai jomu speciālisti, kuru rīcībā ir informācija par bērna situāciju vai kuri var palīdzēt to risināt. STIS dalībnieki apspriež konkrētā bērna situāciju un meklē tai piemērotu risinājumu. STIS var ierosināt ikviens speciālists, kurš savā darbā ar bērnu pamana, ka situācijas risināšanai nepieciešama arī citu speciālistu iesaiste.

STIS dalībnieki. Sanāksmē piedalās dažādu profesiju speciālisti no valsts un pašvaldību institūcijām un nevalstisko organizāciju pārstāvji, kuri ikdienā strādā ar bērniem un ģimenēm. Piemēram, pārstāvji no izglītības iestādes, sociālā dienesta, bāriņtiesas, policijas, veselības aprūpes un citām iestādēm. Atkarībā no bērna vajadzībām tiek aicināti tie speciālisti, kuru iesaiste konkrētajā situācijā ir nepieciešama. Sanāksmes norisi vada sanāksmes vadītājs, savukārt protokolētājs fiksē pārrunāto. Sanāksmes vadītājs var būt arī speciālists, kurš ierosinājis STIS sasaukšanu.

Kādēļ speciālistiem jāsatiekas STIS? Speciālistiem, kuri strādā ar bērniem, ir pienākums sadarboties. Šī prasība ir noteikta Bērnu tiesību aizsardzības likumā.[1] Ieteikums speciālistiem sadarboties ir ietverts arī vairākos citos normatīvajos aktos un starptautiskos dokumentos. Sadarbība nav tikai speciālistu pienākums, bet arī viens no priekšnoteikumiem bērna tiesību un labāko interešu efektīvai nodrošināšanai.

STIS mērķis ir iegūt pēc iespējas pilnīgāku priekšstatu par bērna situāciju, izvērtēt bērna vajadzības un iespējamos riskus, saskaņot visu iesaistīto speciālistu rīcību un vienoties par konkrētiem pasākumiem problēmsituācijas risināšanai.

Uzaicinājums

Uzaicinājums ierasties STIS parasti nozīmē, ka bērna situācijas risināšanā nepieciešama vairāku speciālistu sadarbība un ir svarīgi dzirdēt paša bērna un arī ģimenes redzējumu. Pirms bērna un viņa likumiskā pārstāvja uzaicināšanas speciālistiem jāizvērtē, vai un kādā apjomā viņu dalība STIS atbilst bērna labākajām interesēm.

[1]Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta trešā daļa nosaka, ka bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām.

STIS var sasaukt, piemēram, ja:

- ir bažas par bērna drošību, veselību, attīstību vai emocionālo labbūtību;
- bērnam radušās ilgstošas grūtības skolā, uzvedībā, attiecībās vai ikdienas dzīvē;
- bērns vai ģimene jau saņem atbalstu, bet ar vienas iestādes rīcību nepietiek;
- dažādām iestādēm ir atšķirīga informācija vai redzējums un tas jāsaskaņo;
- jāvienojas par konkrētu atbalsta, aizsardzības vai turpmākās sadarbības plānu;
- jāpārskata, vai iepriekš norunātie pasākumi ir palīdzējuši.

Uzaicinājumā jābūt saprotami norādītam sanāksmes mērķim, laikam, vietai vai pieslēgšanās kārtībai (ja sanāksme tiek plānota tiešsaistē). Jautājumu gadījumā jāsazinās ar uzaicinājumā norādīto personu.

! Visu iesaistīto speciālistu rīcības centrā jābūt bērna labākajām interesēm. [2]

Kas notiek STIS?

Sanāksmes vadītājs nodrošina strukturētu sanāksmes norisi, ievērojot noteikto darba kārtību un nodrošina iespēju visiem dalībniekiem sniegt informāciju vai paust viedokli. STIS var tikt organizēta pirmreizēji vai atkārtoti. Bērns un likumiskais pārstāvis var piedalīties visā sanāksmē vai tikai tās daļā, kas paredzēta viņu uzklausīšanai, informēšanai un viedokļa noskaidrošanai. Sanāksme var notikt arī bez bērna un likumiskā pārstāvja klātbūtnes. Ja starpinstitūciju sanāksmē piedalās bērns un viņa likumiskais pārstāvis, sanāksmes rīkotājs **pirms** sanāksmes:

- sniedz visu nepieciešamo informāciju par sanāksmes norises kārtību un bērna tiesībām;
- noskaidro bērna un likumiskā pārstāvja valodas un saziņas vajadzības.

STIS darba kārtība:

1. Sanāksmes atklāšana un dalībnieku iepazīstināšana. Sanāksmes vadītājs informē dalībniekus par sanāksmes mērķi un darba kārtību, kā arī iepazīstina ar visiem klātesošajiem. Norāda, kuras personas piedalās visā sanāksmē un kuras — tikai noteiktā tās daļā. Atgādina par konfidencialitātes un personas datu aizsardzības prasībām. Informē par sanāksmes protokolēšanas kārtību. Ja sanāksmē piedalās bērns, sanāksmes vadītājs bērnam saprotamā veidā sniedz informāciju par sanāksmi.
2. Informācijas apmaiņa un situācijas izvērtēšana. Katrs sanāksmes dalībnieks sniedz viņa rīcībā esošo informāciju tikai tādā apjomā, kāds nepieciešams, lai kopīgi izvērtētu bērna un ģimenes situāciju, līdz šim sniegto atbalstu un tā rezultātus. Atkārtotas sanāksmes gadījumā dalībnieki ziņo par iepriekš noteikto atbalsta pasākumu izpildi. Ja sanāksmē piedalās bērns, viņam dod iespēju izstāstīt savu redzējumu, vajadzības, bažas un priekšlikumus.
3. Tiek pārrunāti iespējamie risinājumi un plānotais atbalsts bērnam un ģimenei. Pēc informācijas apmaiņas sanāksmes vadītājs aicina dalībniekus vienoties par:
    - katras institūcijas kompetences ietvaros veicamajiem uzdevumiem (ar atbildīgo institūciju un speciālistu) un uzdevumiem bērnam un likumiskajam pārstāvim;
    - uzdevumu izpildes termiņu;
    - atkārtotas starpinstitūciju sanāksmes nepieciešamību, tās datumu, laiku un sastāvu.
4. Sanāksmes noslēgumā apkopo: turpmākās darbības atbildīgajiem speciālistiem, bērnam un likumiskajam pārstāvim un uzdevumu izpildes termiņus.

[2]Bērnu tiesību konvencijas 3. panta 1. punktu, visās darbībās attiecībā uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm. Convention on the Rights of the Child, spēkā no 1990. gada 2. septembra. Pieejams: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child

Par konfidencialitāti. Informācija, ko iestāžu darbinieki uzzina par bērnu, veicot savu darbu, ir konfidenciāla. Tas nozīmē, ka šo informāciju nedrīkst izpaust nepiederošām personām. Īpaši aizsargājamas ir ziņas, kuru izpaušana varētu kaitēt bērna attīstībai vai emocionālajai labklājībai.[3] Sanāksmē informāciju par bērnu un ģimeni pārrunā tikai tādā apjomā, kāds nepieciešams bērna situācijas izvērtēšanai un palīdzības nodrošināšanai. Informāciju drīkst izmantot vai nodot citām personām un institūcijām tikai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un apjomā.

Bērna likumiskajam pārstāvim sanāksmes dalībnieki var lūgt palīdzēt saprast bērna ikdienu un ģimenes situāciju. Jautājumiem jābūt saistītiem ar sanāksmes mērķi un bērna vajadzībām. Piemēram, bērna likumiskajam pārstāvim var lūgt:

- pastāstīt, kā redzat situāciju un kas, jūsuprāt, ir svarīgākais;
- precizēt faktus par bērna ikdienu, veselību, mācībām, attiecībām, uzvedību vai saņemto atbalstu;
- pastāstīt, kas jau ir mēģināts, kas ir palīdzējis un kas nav palīdzējis;
- nosaukt ģimenes un bērna stiprās puses, resursu, vajadzības un bažas;
- izteikt priekšlikumus par piemērotāko risinājumu;
- vienoties par konkrētām turpmākajām darbībām, sadarbību ar speciālistiem un termiņiem;
- nodrošināt saziņu un informēt, ja norunāto darbību izpilde nav iespējama vai situācija mainās.

Bērna un ģimenes dalība STIS

Bērnam un viņa likumiskajam pārstāvim nodrošina iespēju paust savu viedokli un tikt uzklausītiem. Dalības veidu un apjomu izvērtē individuāli, ņemot vērā bērna **vecumu, briedumu un situāciju**, kā arī ievērojot **bērna labākās intereses**, **konfidencialitātes prasības** un **profesionālās ētikas normas**. Bērna un ģimenes līdzdalības princips nosaka, ka bērns un viņa likumiskais pārstāvis (vecāks, aizbildnis) tiek uzskatīti par aktīviem STIS procesa dalībniekiem, kuru viedoklis, pieredze un vajadzības tiek uzklausītas un ņemtas vērā lēmumu pieņemšanā. Vienlaikus līdzdalības princips paredz ne tikai bērna uzklausīšanu, bet arī bērnam saprotamas informācijas sniegšanu par pieņemtajiem lēmumiem, plānotajiem atbalsta pasākumiem un turpmāko rīcību, ciktāl tas atbilst bērna vecumam, briedumam un labākajām interesēm.[4]

Bērna un ģimenes dalība STIS var tikt organizēta trīs formātos:

1. Ar bērna un/vai likumiskā pārstāvja dalību visā sanāksmē;
2. Ar dalību tikai noteiktā sanāksmes daļā (piemēram, uzklausīšanai un viedokļu apmaiņai);
3. Bez bērna un/vai likumiskā pārstāvja klātbūtnes, ja tas nepieciešams bērna labāko interešu un drošības nodrošināšanai.

Bērna dalība sanāksmē ir svarīga, taču bērna līdzdalība ne vienmēr nozīmē fizisku piedalīšanos sanāksmē.Bērnu nedrīkst nevajadzīgi atkārtoti iztaujāt vai pakļaut papildu emocionālai slodzei. Bērna viedokli un redzējumu par situāciju speciālistiem ir iespējams noskaidrot arī ikdienas darba procesā. Bērna dalība starpinstitūciju sanāksmē ir brīvprātīga.

[3]Bērnu tiesību aizsardzības likuma 71. panta pirmā daļa.

[4]Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta 2.[1] daļas 7. un 8. punkts, 13. panta pirmā daļa, 20. panta otrā daļa.

Ja bērns un viņa likumiskais pārstāvis piedalās visā sanāksmē:

- Sanāksmes laikā bērnam tiek nodrošināta iespēja paust savu viedokli tieši (mutvārdos, rakstiski, neverbāli) vai ar likumiskā pārstāvja palīdzību;
- STIS tiek organizēta profesionāli, nodrošinot bērnam un likumiskajam pārstāvim drošu un cieņpilnu vidi;
- Ja tas ir iespējams, ar bērnu un likumisko pārstāvi tiek panākta kopīga vienošanās par turpmāk veicamajām darbībām bērna labāko interešu nodrošināšanai;
- Bērna un likumiskā pārstāvja atšķirīgais viedoklis tiek uzklausīts un ņemts vērā. Ja vienošanos nav iespējams panākt, speciālisti savas kompetences ietvaros rīkojas atbilstoši normatīvajiem aktiem, par primāro apsvērumu izvirzot bērna labākās intereses;
- Bērnam un likumiskajam pārstāvim tiek saprotami izskaidroti pieņemtie lēmumi, atbildīgās personas un turpmākās darbības.

Bērna un viņa likumiskā pārstāvja dalība noteiktā sanāksmes daļā:

- STIS vadītājs aicinās bērnu un likumisko pārstāvi paust savu viedokli un redzējumu par iespējamo risinājumu;
- Pēc sanāksmes bērnam un viņa likumiskajam pārstāvim saprotamā veidā izskaidro: par ko speciālisti ir vienojušies un pamato savas rīcības izvēli, kuras institūcijas vai speciālisti būs atbildīgi par tās īstenošanu, kas turpmāk tiek sagaidīts no bērna un viņa likumiskā pārstāvja, kā un kad tiks vērtēti sasniegtie rezultāti;
- Ja panāktā vienošanās atšķiras no bērna paustā viedokļa, bērnam saprotamā veidā izskaidro šādas rīcības iemeslus.

STIS norise bez bērna un likumiskā pārstāvja:

- Speciālists, ja nepieciešams, noskaidro bērna un likumiskā pārstāvja viedokli pirms sanāksmes un vēlāk pārstāv to sanāksmē. Bērna viedokļa noskaidrošana notiek viņam drošā un saprotamā veidā;
- Speciālisti, ciktāl tas iespējams un atbilst bērna interesēm, nodrošina bērna un likumiskā pārstāvja informēšanu par pieņemtajiem lēmumiem un turpmāko rīcību.

Ģimenes pieredze un bērna viedoklis palīdz speciālistiem pieņemt pamatotākus un dzīvē īstenojamus lēmumus.

[5]Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice. Pieejams: https://rm.coe.int/16804b2cf3